

Меншік иесі және баспагер:«Қазақстан Республикасының
Заңнама институты» ММ**2006 жылдан бастап шығады**

Журналдың материалдары

www.iz.adilet.gov.kz

сайтында орналастырылған

Заң ғылымдары бойынша

диссертациялардың негізгі ғылыми

нәтижелерін жариялауға арналған

басылымдар тізіліміне енгізілген

(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.

№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы**Сарпеков Р.Қ.** – (Астана, Қазақстан) –
(төраға)**Абайділдинов Е.М.** – з.ғ.д. (Астана,

Қазақстан)

Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)**Белых В.С.** – з.ғ.д. (Екатеринбург,

Ресей)

Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)**Борчавили И.Ш.** – з.ғ.д. (Астана,

Қазақстан)

Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Киев, Украина)**Монсеев А.А.** – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)**Муромцев Г.И.** – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)**Рахметов С.М.** – з.ғ.д. (Астана,

Қазақстан)

Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Астана,

Қазақстан)

Шерубай Құрманбайұлы – ф.ғ.д.

(Астана, Қазақстан)

Редакциялық алқа құрамы**Құлжабаева Ж.О.** – з.ғ.к. (Астана,

Қазақстан) – (төраға)

Абылайұлы А. – PhD (Астана,

Қазақстан)

Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)**Айымбетов М.А.** – ҚР еңбек сіңірген

мәдениет қайраткері (Астана,

Қазақстан)

Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов,

Ресей)

Досмырза Д.Д. – з.ғ.к. (Астана,

Қазақстан)

Елеусізова И.Қ. – з.ғ.к. (Астана,

Қазақстан)

Казиев З.Ғ. – з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)**Қоныс В.Т.** – з.ғ.к. (Астана,

Қазақстан)

Маммадов У.Ю. – з.ғ.к. (Қазан, Ресей)**Мұшанов Т.Е.** (Астана, Қазақстан)**Рахымбердин К.Х.** – з.ғ.д. (Өскемен,

Қазақстан)

Свободный Ф.К. – з.ғ.к. (Барнаул,

Ресей)

Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бішкек,

Қырғызстан)

Тілембаева Ж.О. – з.ғ.к. (Астана,

Қазақстан)

Журнал редакциясы**Колтубаева Г.Б.****Ермек А.Б.****Жұмагелдина Б.Ж.****Байленова А.Қ.****Джамбуршин К.А.**

Қазақстан Республикасы Мәдениет

және ақпарат министрлігі Ақпарат

және мұрағат комитетінің

БАҚ есепке қою туралы куәлігі

№ 11219-Ж 15.11.2010 ж.

(Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі

мен мерзімі №6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы:

Қазақстан Республикасы,

010000, Астана қ., Мәңгілік ел даңғ.,

8 үй

тел.: 8(7172)74-02-06;

факс: 8(7172)74-14-43

E-mail: instzak-kz@mail.ru,

inst-zak@adilet.gov.kz

www.iz.adilet.gov.kz**МАЗМҰНЫ****Редакция бағанасы**8*Қазақстан Республикасы Әділет министрі М.Б.
Бекетаевтың заң жобалар бойынша баяндамасы*11**«Жаршының» тарихы Институтың 25-жылдығына
орай**16**Конституциялық және әкімшілік құқық****Л.Т. ЖАНҰЗАҚОВА** Референдум туралы
заңнаманы жетілдіру жөніндегі мәселе19**Г.Н. КОМКОВА, М.А. ЛИПЧАНСКАЯ** Сайлан-
балы қызметке кандидаттың соттылығы: ресей практи-
касы26**Азаматтық және азаматтық-процестік құқық****А. АЛИЕВ, А.Т. БЕКЕН** Ағылшын және
еуропалық құқықтың жекелеген ережелерін Қазақстан
Республикасының азаматтық заңнамасына имплемен-
тациялау түпмәтініндегі абоненттік шарт34**И.Ю. ПОЛИЩУК** Қылмыс құрамын саралау
аспектісінде тауарлық белгілерді заңсыз түрде пай-
далануды тергеу кезіндегі арнайы экономикалық
танымдардың рөлі. Украина практикасы40**Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс****С.Т. КЕМЕЛБЕКОВ, Н.А. СӘУЛЕБЕК** Қазақстан
Республикасының Қылмыстық кодексі бойынша адам-
ды клондауға байланысты қылмыс объектісі мен
объективтік жағының қылмыстық-құқықтық сипатта-
масы53**А.О. БАЛҒЫНТАЕВ** Қазақстан Республикасын-
да тараптардың жарыспалылығы мен тең құқылығы
негізінде қылмыстық сот ісін жүзеге асыру қағидатын
іске асырудың кейбір мәселелері60**Е.А. ОМАРОВ** Қазақстан Республикасының
қылмыстық-процестік құқығында қылмыстық сот ісі
бойынша халықаралық-құқықтық көмек68**Н.Қ. ИМАНҒАЛИЕВ** Сотталғандарды ауруына
байланысты жазалаудан босату: құқық қолдану практи-
касы және шетел тәжірибесі76**Б.Қ. НҰРҒАЗИНОВ, Қ.Е. ИСМАҒҰЛОВ**
Қазақстандық қылмыстық процесте қашықтықтан жау-
ап алу институтын жетілдірудің кейбір мәселелері82**Халықаралық құқық және салыстырмалы
құқықтану****С.Ж. АЙДАРБАЕВ, Д. САДЫҚОВА** Халықаралық
жеке құқық бойынша Гаага конференциясының
қалыптасу сатылары91**А. АБЫЛАЙҰЛЫ** Шетел заңнамасын талдау:
Ұлыбританияның «Қылмыстық қаржылар туралы»
Заңы100

Құқықтық мониторинг

И.Қ. ЕЛЕУСІЗОВА, Д.М. ТҰРЛЫБЕК Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметін реттейтін заңнамасын талдау..... 106

А.Қ. ҚАНАТОВ, Е.К. АХМЕТОВ Қылмыстық жолмен алынған кірістерді жылыстатуға қарсы іс қимыл және терроризм мен экстремизмді қаржыландыру проблемалары..... 115

М.К. ЖҮСПБЕКОВА Сыбайлас жемқорлыққа қарсы құқықтық мәдениетті қалыптастыру саласындағы заңнаманы талдау..... 123

И.Қ. ЕЛЕУСІЗОВА, Г.Б. ҚЫСЫҚОВА, А.Ж. ҚАЛМАҒАМБЕТОВ Құқықтық мониторинг шеңберінде Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің (Жалпы бөлім) жекелеген ережелеріне талдау..... 129

Мемлекеттік тілдегі заң шығармашылығы практикасынан

Н.А. НҰРБАЕВА Заңнамалық актілерде кейбір терминдерді қалыптастыру және қолдану мәселелері..... 140

Ж.С. НҰРҒАЛИЕВА Заңнамадағы терминдер мәселесі..... 145

Жас ғалым мінбесі

Р.С. БРАМОНТОВ Қазақстан Республикасында жедел-ізвестіру қызметін заңнамалық реттеу перспективалары..... 150

Г.С. ДЖУМАШЕВ Қазақстан Республикасының қылмыстық заңнамасында көзделген жазаны өтеуден шартты түрде мерзімінен бұрын босату институтының шет елдермен салыстырмалы талдауы..... 157

Г.К. БЕЙСБЕКОВА Құқық нормаларын нақтылау мен оның құқық теориясының өзге де сабақтас санаттарынан айырмашылығы кейбір мәселелері..... 165

Ғылыми өмір хроникасы

«Қазақстан Республикасының Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексі жобасының негізгі ережелерін талқылау» тақырыбындағы ғылыми-практикалық конференция туралы ақпараттық хабарлама, 2018 жылғы 28 ақпан, Астана қаласы..... 173

Есімнама

ҚР Заңнама институты Лингвистика орталығының аға ғылыми қызметкері Д.М. Шыңғысбаева – 60 жаста..... 177

Библиография

З.ғ.д., проф. С.Ф. Ударцевтің «Конституция и эволюция общества (вопросы теории и философии)»: Монография. – Санкт-Петербург, 2015. – 388 б. ғылыми басылымына рецензия..... 178

Қазақстанның заң ғылымы тарихы бойынша алғашқы арнайы басылымына рецензия..... 182

Даналық ойлар..... 188

Заңнама институтының 25 жылдығына орай «Заңды IQ» байқауы жарияланады.

Байқау Қазақстан Республикасының Заңнама институты мен «Атамекен» Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасының бірлескен бастамасымен ұйымдастырылады.

Байқауға қазақстандық жоғарғы білім ұйымдарының магистранттары мен докторанттары, сондай-ақ 35 жасқа дейінгі ғылыми қызметкерлері қатыса алады.

Байқауға қатысу үшін civil_izrk@mail.ru (link sends e-mail) электрондық пошталарына Қосымшаға сәйкес өтінімді және «Норма шығармашылықтағы цифрландыру: мақсаттары және күтілетін нәтижелер» атты ғылыми жұмыстарды жіберу қажет.

Байқау жеңімпаздары 2018 жылғы 15 маусымда Институттың 25-жылдығына арналған «Шайкенов оқулары» халықаралық ғылыми практикалық конференциясында жарияланады және келесі сыйлықтармен марапатталады:

1-орын – ноутбук;

2-орын – планшет;

3-орын – электрондық кітаптарды оқуға арналған құрылғы.

Сонымен бірге, жеңімпаздарға Заңнама институтында ақысыз негіздегі тағылымдамадан өту мүмкіндігі беріледі. Жүлделі орындарға ие болған авторлардың ғылыми жұмыстары Институт Жаршысында жарияланады.

Байқау ережесімен <http://www.iz.adilet.gov.kz/ru> Институт сайтында танысуға болады.

АНОНС**Қазақстан Республикасы
Заңнама институтының ғылыми
қызметкерлерінің зерттеу
жұмыстарының конкурсы**

Қазақстан Республикасының Заңнама институты Институттың 25-жылдығына орайластырылған «Қазақстанда төртінші өнеркәсіптік революция міндеттерін жүзеге асыруды заңнамалық қамтамасыз ету» тақырыбындағы конкурс шеңберінде Институт ғылыми қызметкерлерінің зерттеу жұмыстарын қабылдауды жариялайды.

Конкурсқа Институттың 35 жасқа дейінгі ғылыми қызметкерлері қатыса алады.

Зерттеу жұмыстары 2018 жылғы 30 сәуірге дейін a.abylaiuly@adilet.gov.kz (link sends e-mail) электрондық пошталарына қабылданады.

Конкурс жеңімпаздары 2018 жылғы 15 маусымда Институттың 25-жылдығына арналған «Шайкенов оқулары» халықаралық ғылыми практикалық конференциясында жарияланады және келесі сыйлықтармен марапатталады:

1 орын – шетелдік (алыс шетел) ғылыми іс-шараға қатысуға сертификат;

2 орын – шетелдік (жақын шетел) ғылыми іс-шараға қатысуға сертификат;

3 орын – Қазақстан Республикасы шегінде ғылыми іс-шараға қатысуға сертификат.

Жүлделі орындарға ие болған авторлардың зерттеу жұмыстары Институт Жаршысында жарияланады.

Байқау ережесімен <http://www.iz.adilet.gov.kz/ru> Институт сайтында танысуға болады.

Собственник и издатель:

ГУ «Институт законодательства
Республики Казахстан»

Издается с 2006 года

Все материалы журнала размещаются
на сайте www.iz.adilet.gov.kz
Включен в перечень изданий
для публикации основных научных
результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Состав Редакционного совета

Сарпеков Р.К. – (Астана, Казахстан) –
(председатель)
Абайдельдинов Е.М. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Абызов Р.М. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Белых В.С. – д.ю.н. (Екатеринбург,
Россия)
Губин Е.П. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Мурчавили И.Ш. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Мельник Р.С. – д.ю.н. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Муромцев Г.И. – д.ю.н. (Москва,
Россия)
Рахметов С.М. – д.ю.н. (Астана, Ка-
захстан)
Малиновский В.А. – д.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Шерубай Курманбайұлы – д.ф.н.
(Астана, Казахстан)

Состав Редакционной коллегии

Кулжабаева Ж.О. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан) – (председатель)
Абылайұлы А. – PhD (Астана, Казах-
стан)
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – заслуженный дея-
тель культуры РК (Астана, Казахстан)
Байниязова З.С. – к.ю.н. (Саратов,
Россия)
Досмырза Д.Д. – к.ю.н. (Астана, Ка-
захстан)
Елеусизова И.К. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан)
Казиев З.Г. – к.ю.н. (Астана, Казах-
стан)
Конусова В.Т. – к.ю.н. (Астана, Казах-
стан)
Маммадов У.Ю. – к.ю.н. (Казань,
Россия)
Мушанов Т.Е. (Астана, Казахстан)
Рахимбердин К.Х. – д.ю.н. (Усть-
Каменогорск, Казахстан)
Свободный Ф.К. – к.пс.н. (Барнаул,
Россия)
Тегизбекова Ж.Ч. – к.ю.н. (Бишкек,
Кыргызстан)
Тлембаева Ж.У. – к.ю.н. (Астана,
Казахстан)

Редакция журнала

Колтубаева Г.Б.
Ермек А.Б.
Жумагелдина Б.Ж.
Байленова А.К.
Джамбуллин К.А.

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 11219-Ж
от 15.11.2010 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан
(№ и дата первичной постановки на учет
№6592-Ж. 07.09.2005 г.)

Адрес:

Республика Казахстан,
010000, г. Астана, пр. Мәңгілік ел, д. 8
тел: 8(7172)74-02-06;
факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
inst-zak@adilet.gov.kz
www.iz.adilet.gov.kz

Колонка редакции..... 9

Доклад Министра юстиции Республики Казахстан
Бекетаева М.Б. по проектам законов..... 14

История «Вестника» к 25-летию Института..... 16

Конституционное и административное право

Л.Т. ЖАНУЗАКОВА К вопросу о совершенствова-
нии законодательства о референдуме..... 19

Г.Н. КОМКОВА, М.А. ЛИПЧАНСКАЯ Суди-
мость кандидата на выборную должность: российская
практика..... 26

Гражданское и гражданско-процессуальное пра- во

А. АЛИЕВ, А.Т. БЕКЕН Абонентский договор в
контексте имплементации отдельных положений ан-
глийского и европейского права в гражданское законо-
дательство Республики Казахстан..... 34

И.Ю. ПОЛИЩУК Роль специальных экономиче-
ских познаний при расследовании незаконного исполь-
зования товарных знаков в аспекте квалификации со-
става преступления. Практика Украины..... 40

Уголовное право и уголовный процесс

С.Т. КЕМЕЛБЕКОВ, Н.А. САУЛЕБЕК Уголовно-
правовая характеристика объекта и объективной сторо-
ны преступления, связанного с клонированием челове-
ка по Уголовному кодексу Республики Казахстан..... 53

А.О. БАЛГЫНТАЕВ Некоторые вопросы реали-
зации принципа осуществления уголовного судопро-
изводства на основе состязательности и равноправия
сторон в Республике Казахстан..... 60

Е.А. ОМАРОВ Международно-правовая помощь
по уголовному судопроизводству в уголовно-процессу-
альном праве Республики Казахстан..... 68

Н.К. ИМАНГАЛИЕВ Освобождение осужденных
от наказания по болезни: правоприменительная практи-
ка и зарубежный опыт..... 76

Б.К. НУРГАЗИНОВ, К.Е. ИСМАГУЛОВ Некото-
рые вопросы совершенствования института дистанци-
онного допроса в казахстанском уголовном процессе..... 82

Международное право и сравнительное право- ведение

С.Ж. АЙДАРБАЕВ, Д. САДЫКОВА Этапы ста-
новления Гаагской конференции по международному
частному праву..... 91

А. АБЫЛАЙҰЛЫ Анализ зарубежного законода-
тельства: Закон Великобритании «О криминальных фи-
нансах»..... 100

Правовой мониторинг

И.К. ЕЛЕУСИЗОВА, Д.М. ТУРЛЫБЕК Анализ
законодательства Республики Казахстан, регулирующе-
го использование воздушного пространства и деятель-
ность авиации..... 106

А.К. КАНАТОВ, Е.К. АХМЕТОВ К проблеме противодействия отмыванию доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма и экстремизма	115
М.К. ЖУСУПБЕКОВА Анализ законодательства в сфере формирования антикоррупционной правовой культуры	123
И.К. ЕЛЕУСИЗОВА, Г.Б. КЫСЫКОВА, А.Ж. КАЛМАГАМБЕТОВ Анализ отдельных положений Гражданского кодекса Республики Казахстан (Общая часть) в рамках правового мониторинга	129
Из практики законотворчества на государственном языке	
Н.А. НУРБАЕВА Вопросы формирования и функционирования некоторых терминов в законодательных актах	140
Ж.С. НУРГАЛИЕВА Проблемы терминов в законодательстве	145
Трибуна молодого ученого	
Р.С. БРАМОНТОВ Перспективы законодательного регулирования оперативно-розыскной деятельности в Республике Казахстан	150
Г.С. ДЖУМАШЕВ Сравнительный анализ института условно-досрочного освобождения от отбывания наказания, предусмотренного в уголовном законодательстве Республики Казахстан, с зарубежными странами	157
Г.К. БЕЙСБЕКОВА Некоторые вопросы конкретизация норм права и ее отличия от иных смежных категорий теории права	165
Хроника научной жизни	
Информационное сообщение о научно-практической конференции на тему: «Обсуждение основных положений проекта Административного процессуального кодекса Республики Казахстан», 28 февраля 2018 года, г. Астана	174
Персоналии	
Старшему научному сотруднику Центра лингвистики Института законодательства РК Шынгысбаевой Д.М. – 60 лет	177
Библиография	
РЕЦЕНЗИЯ на научное издание д.ю.н, проф. Ударцева С.Ф. «Конституция и эволюция общества (вопросы теории и философии): Монография. – Санкт-Петербург, 2015. – 388 с.	178
РЕЦЕНЗИЯ на Первое специализированное издание по истории юридической науки Казахстана	182
Мудрые мысли	188

Конкурс научных работ среди молодых ученых-юристов

В рамках празднования 25-летия Институт Законодательства объявляет конкурс научных работ молодых ученых-юристов под названием «Юридический IQ».

Конкурс организуется по инициативе Института законодательства Республики Казахстан совместно с Национальной палатой предпринимателей Казахстана «Атамекен».

К участию в конкурсе допускаются магистранты и докторанты казахстанских образовательных организаций высшего образования, а также молодые ученые в возрасте до 35 лет.

Для участия в конкурсе участнику необходимо направить на электронную почту civil_izrk@mail.ru (ссылка для отправки email) заполненную заявку согласно Приложению, а также научную работу на тему: «Цифровизация в нормотворчестве: задачи и ожидаемые результаты» в срок до 30 апреля 2018 г.

Победители конкурса будут объявлены 15 июня 2018 года на международной научно-практической конференции «Шайкеновские чтения» и награждены следующими призами:

- 1-место - ноутбук;
- 2-место – планшет;
- 3-место – устройство для чтения электронных книг.

Вместе с тем победителям будет предоставлена возможность пройти неоплачиваемую стажировку в Институте. Научные работы авторов, занявших призовые места, будут опубликованы в Вестнике Института.

С Положением о конкурсе можно ознакомиться на сайте Института: <http://www.iz.adilet.gov.kz/ru>

Конкурс исследовательских работ научных сотрудников Института законодательства Республики Казахстан

Институт законодательства Республики Казахстан объявляет прием исследовательских работ научных сотрудников Института законодательства на тему «Законодательное обеспечение реализации задач Четвертой промышленной революции в Казахстане» в рамках конкурса, приуроченного к 25-летию ИЗ РК.

В конкурсе могут принять участие научные сотрудники ИЗ РК в возрасте до 35 лет.

Исследовательские работы принимаются на почту a.abylaiuly@adilet.gov.kz (ссылка для отправки email) до 30 апреля 2018 года.

Победители конкурса будут объявлены 15 июня 2018 года на международной научно-практической конференции «Шайкеновские чтения» и награждены следующими призами:

- 1 место – сертификат на участие в зарубежном (дальнее зарубежье) научном мероприятии;
- 2 место – сертификат на участие в зарубежном (ближнее зарубежье) научном мероприятии;
- 3 место – сертификат на участие в научном мероприятии в пределах Республики Казахстан.

Исследовательские работы авторов, занявших призовые места, будут опубликованы в Вестнике Института. С Положением о конкурсе можно ознакомиться на сайте Института: <http://www.iz.adilet.gov.kz/ru>

Owner and publisher:
SI «Legislation Institute
of the Republic of Kazakhstan»
Published since 2006
All journal materials are placed
on the website
www.iz.adilet.gov.kz

Included in the list of publications of basic
scientific results of dissertations on legal
sciences (Order CCES MES RK №894
from 05.30.2013)

Editorial Council members

Sarpekov R.K. – (Astana, Kazakhstan) –
(Chairman)
Abaydeldinov E.M. – d.j.s. (Astana,
Kazakhstan)
Abyzov R.M. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Belih V.S. – d.j.s. (Ekaterinburg, Russian)
Gubin E.P. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Borchashvili I.Sh. – d.j.s. (Astana, Ka-
zakhstan)
Melnik R.S. – d.j.s. (Kiev, Ukraine)
Moiseev A.A. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Muromcev G.I. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Rahmetov S.M. – d.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)
Malinovskiy V.A. – d.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)
Sherubai Kurmanbaiuly – d.ph.s.
(Astana, Kazakhstan)

Editorial Board members

Kulzhabayeva Zh.O. – c.j.s. (Astana,
Kazakhstan) – (Chairman)
Abylaiuly A. – PhD (Astana, Kazakhstan)
Azer Aliyev – PhD (Kiel, Germany)
Aiymbetov M.A. – Honored Worker of
Culture of Kazakhstan, (Astana, Kazakh-
stan)
Bainiyazova Z.S. – c.j.s. (Saratov, Rus-
sian)
Dosmyrza D.D. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)
Eleussizova I.K. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)
Kaziyev Z.G. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)
Konusova V.T. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
stan)
Mammadov U.Y. – c.j.s. (Kazan', Rus-
sian)
Mushanov T.E. (Astana, Kazakhstan)
Rakhimberdin K.H. – d.j.s. (Ust-Kame-
nogorsk, Kazakhstan)
Svobodniy F.K. – c.ps.s. (Barnaul, Rus-
sian)
Tegizbekova Zh.Ch. – c.j.s. (Bishkek,
Kyrgyzstan)
Tlembaeva Zh.U. – c.j.s. (Astana, Ka-
zakhstan)

The editorial staff

Koltubayeva G.B.
Yermek A.B.
Zhumageldina B.Zh.
Bailenova A.K.
Dzhamburshin K.A.

The certificate of registration of mass media
№11219-G from 15.11.2010 from
the Committee of Information and Archives
of the Ministry of Culture and Information
of the Republic of Kazakhstan
(Number and date of primary registration
№6592-Zh.07.09.2005.)

Address:

The Republic of Kazakhstan,
010000, Astana, Mangilik el pr., 8
tel.: 8 (7172) 74-02-06
fax: 8 (7172) 74-14-43
e-mail: instzak-kz@mail.ru,
inst-zak@adilet.gov.kz
www.iz.adilet.gov.kz

CONTENT

Editorial 10

*Report of the Minister of Justice of the Republic of
Kazakhstan Beketayev M.B. on drafts of the legal acts* 11

The history of the «Bulletin» to the 25th anniversary of the Institute 16

Constitutional and Administrative Law

L.T. ZHANUZAKOVA To the question of improving
the legislation concerning the issues of the referendum 19

G.N. KOMKOVA, M.A. LIPCHANSKAYA The
criminal record of a candidate for the elective position: the
russian practice 26

Civil and Civil Procedural Law

AZ. ALIYEV, A.T. BEKEN Subscriber contract in the
context of the implementation of some specific provisions
of the English and European law into the civil legislation of
the Republic of Kazakhstan 34

I.Yu. POLISHCHUK The role of special economic
knowledge in investigation of illegal use of trademarks
in the aspect of qualification of the crime composition.
Practice of Ukraine 40

Criminal law and Criminal procedure

S.T.KEMELBEKOV, N.A. SAULEBEK Criminal-
legal characteristic of the object and the objective side of
the crime connected with cloning of the person under the
Criminal code of Republic Kazakhstan 53

A.O. BALGYNTAYEV Some issues on realization of
the principle of implementation of criminal proceedings on
the basis of the considerability and equality of the parties in
the Republic of Kazakhstan 60

Y.A. OMAROV International legal aid on criminal
proceedings in accordance with the criminal procedural
law of the Republic of Kazakhstan 68

N.K. IMANGALIEV Release of prisoners from
punishment due to illness: law enforcement practice and
foreign experience 76

B.K. NURGAZINOV, K.E. ISMAGULOV Some
questions of improvement of the remote surveillance
institute in the Kazakhstani criminal proceedings 82

International law and Comparative law

S.ZH. AIDARBAYEV, D. SADYKOVA Stages of the
formation of the Hague conference on international private
law 91

A. ABYLAIULY Analysis of foreign legislation: UK
«Criminal Finances Act» 100

Legal monitoring	
I.K. ELEUSSIZOVA, D.M. TURLYBEK Analysis of legislation of the Republic of Kazakhstan regulating the issues of the use of air space and activity of aviation	106
A.K. KANATOV, E.K. AKHMETOV On the problem of countering money laundering, obtained by criminal means, and financing of terrorism and extremism	115
M.K. ZHUSUPBEKOVA Analysis of legislation in the sphere of formation of anti-corruption legal culture	123
I.K. ELEUSSIZOVA, G.B. KYSSYKOVA, A.ZH. KALMAGAMBETOV Analysis of the particular provisions of the Civil code of the Republic of Kazakhstan (General part) in framework of the legal monitoring	129
Lawmaking practice on the official language	
N.A. NURBAYEVA The issues of formation and functioning of some terms and their usage in legislative acts	140
Zh.S. NURGALIYEVA Problems of terms in the legislation	145
Young scholar tribune	
R.S. BRAMONTOV Prospects of legal regulation of the investigative activities in the Republic of Kazakhstan	150
G.S. DZHUMASHEV Comparative analysis of the institution of parole and serving of the sentence envisaged in the criminal legislation of the Republic of Kazakhstan and foreign countries	157
G.K. BEYSBEKOVA Some issues of specification of the norms of law and its differences from other related categories of theory of law	165
The Chronicle of Scientific Life	
Information note about the scientific and practical conference on the topic: «Discussion of the main provisions of the draft of Administrative Procedure and Procedural Code of the Republic of Kazakhstan», 28 February 2018, Astana	175
Personalities	
60 years to the Senior researcher of the Linguistic center of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan - D. Shyngysbayeva	177
Bibliography	
REVIEW on the scientific publication of the professor, Doctor of Juridical Science Udartsev S.F. Constitution and evolution of the society (issues of theory and philosophy). Monograph. – St. Petersburg, 2015. – 388 p.	178
REVIEW on the First special edition on the history of legal science in Kazakhstan	182
Wise thoughts	188

Announcement

Competition of research papers among young legal scholars

As part of the celebration of the 25th Anniversary, the Institute of Legislation announces a competition of research papers among young legal scholars called "Legal IQ".

The Competition is organized on the initiative of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan in conjunction with the National Chamber of Entrepreneurs of Kazakhstan "Atameken".

Masters Degree and PhD candidates of Kazakhstani educational organizations of higher learning, as well as young scholars under the age of 35 are permitted to participate in the Competition.

In order to participate in the Competition, the participant must send completed application according to the Appendix to the following e-mail: civil_izrk@mail.ru, as well as a research paper on the topic: "Digitalization in the norm-making procedure: objectives and anticipated outcomes" until April 30, 2018.

The winners of the Competition will be announced on June 15, 2018 at the International scientific and practical conference "Shaykenov Readings" and awarded with the following prizes:

1st place - a laptop;

2nd place - a tablet;

3rd place - the device for reading electronic books.

At the same time, the winners will be given the opportunity to perform an unpaid internship at the Institute. The research papers of the winners will be published in the Herald of the Institute.

The Regulations on the competition can be found on the Institute's website: <http://www.iz.adilet.gov.kz/en>.

Announcement

Competition of research papers among the academic officers of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan

The Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan announces the receiving of the research papers of the academic officers of the Institute of Legislation on the following theme: "Legislative support for the realization of the objectives of the Fourth Industrial Revolution in Kazakhstan" within the framework of the Competition timed to the 25th Anniversary of the Institute of Legislation the Republic of Kazakhstan.

The academic officers of the Institute of Legislation under the age of 35 are permitted to participate in the Competition.

Research papers will be accepted to the following e-mail: a.abylaiuly@adilet.gov.kz until April 30, 2018.

The winners of the Competition will be announced on June 15, 2018 at the International scientific and practical conference "Shaykenov Readings" and awarded with the following prizes:

1st place - Certificate for participation in a foreign scientific event (far abroad);

2nd place - Certificate for participation in a foreign scientific event (near abroad);

3rd place - Certificate for participation in a scientific event in the Republic of Kazakhstan.

The research papers of the winners will be published in the Herald of the Institute.

The Regulations on the competition can be found on the Institute's website: <http://www.iz.adilet.gov.kz/en>.

УДК: 343 (574)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ КОДЕКСІ БОЙЫНША КӨЗДЕЛГЕН АДАМДЫ КЛОНДАУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ҚЫЛМЫС ОБЪЕКТІСІ МЕН ОБЪЕКТИВТІК ЖАҒЫНЫҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ СИПАТТАМАСЫ

«Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексіндегі адамды клондау нормасының қылмыстық-құқықтық реттелуі: жай-күйі және даму үрдістері» тақырыбындағы іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеу шеңберінде

Сәкен Тәліпбайұлы Кемелбеков

*Қазақ экономика, қаржы және халықаралық сауда университетінің аға оқытушысы, заң ғылымдарының кандидаты, Астана қаласы, Қазақстан Республикасы;
e-mail: kemelbekov.73@mail.ru*

Назым Айтбайқызы Саулебек

*Қазақ экономика, қаржы және халықаралық сауда университетінің аға оқытушысы, заң ғылымдарының кандидаты, Астана қаласы, Қазақстан Республикасы;
e-mail: Nazym_mantra <naz8772@yandex.kz*

Түйін сөздер: Қылмыстық кодекс; адамды клондау; қылмыс объектісі; қылмыстың объективтік жағы; қылмыстың саралауы.

Аннотация. Бұл ғылыми мақала 2014 жылғы 3 шілдеде қабылданған жаңа Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексіне енгізілген нормалардың дұрыс саралануы мен қолданылуына қатысты іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеудің шеңберінде жүзеге асырылды.

Бүгінгі қазақстандық қоғамда құқықтық институттардың дамуына орай, заңдылық қағидаттарын қамтамсыз ету аясында заңнамалық реттеуді жаңғыртуын және қылмыстық заңдылық тәртібінің бекітілуін қарастыра отырып, мамандар осы сала негіздерін әрі қарай жетілдірудің қажеттілігін атап өтеді.

Осы мақаланың авторы назарды адамды клондау қылмыс құрамының қылмыстық-құқықтық реттелуінің жетілдіруіне аударады. Қазақстан Республикасы Конституциясының нормаларын басшылыққа ала отырып, тиімді құқықтық саясат жүргізу арқылы адам және азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау негізгі факторлардың бірі болып табылады.

Бұл мақалада айтылған мәселелердің нәтижелі шешімі қылмыстық заңнаманы әрі қарай жетілдіру, қылмыстың объектісін дұрыс анықтау, қылмыс құрамының объективтік жағының белгілерін түсіндіру арқылы құқық қолданушыларға қолайлы жағдай жасау, ондағы қылмыстың аяқталмаған сатыларында және қылмыстық құқық бұзушылықты сыбайлас қатысумен жасалған әрекеттерін дұрыс саралауға ерекше көңіл бөлінген.

Қылмыстық құқық саласындағы жинақталған құқықтық талдауға және теориялық көзқарастарға сүйене отырып, авторлармен қылмыстық-құқықтық саясатты құруда және тәжірибе жүзінде іске асыруға қатысты сот органдары, құқық қорғау органдарының лауазымды тұлғалары және құқық қолданушылар, заң саласында білім алып жатқан студенттер үшін құқықтық бағдар бола алатын ұсыныстар әзірленді.

УГОЛОВНО-ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЪЕКТА И ОБЪЕКТИВНОЙ СТОРОНЫ ПРЕСТУПЛЕНИЯ, СВЯЗАННОГО С КЛОНИРОВАНИЕМ ЧЕЛОВЕКА ПО УГОЛОВНОМУ КОДЕКСУ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

В рамках фундаментальных и прикладных научных исследований
«Уголовно-правовое регулирование норм клонирования человека: состояние
и тенденции развития в Уголовном кодексе Республики Казахстан».

Кемелбеков Сакен Талипбаевич,

*Старший преподаватель Казахского университета экономики, финансов и международной торговли, кандидат юридических наук,
г. Астана, Республика Казахстан; e-mail: kemelbekov.73@mail.ru*

Саулебек Назым Айтбайкызы,

*Старший преподаватель Казахского университета экономики, финансов и международной торговли, кандидат юридических наук,
г. Астана, Республика Казахстан; e-mail: Nazym_mantra <naz8772@yandex.kz*

Ключевые слова: Уголовный кодекс; клонирование человека; объект преступления; объективная сторона преступления; квалификация преступления.

Аннотация. Учитывая модернизацию законодательного регулирования и нормы уголовного права в свете развития правовых институтов в казахстанском обществе сегодня, эксперты подчеркивают необходимость дальнейшего совершенствования основ этой области.

Автор этой статьи сосредоточен на совершенствовании регулирования уголовного правосудия в отношении компонента преступности. Руководствуясь положениями Конституции Республики Казахстан, защита прав и свобод человека и гражданина является одним из основных факторов эффективной правовой политики.

Эффективное решение проблем, указанных в этой статье, фокусируется на создании благоприятных условий для законодателей путем дальнейшего совершенствования уголовного законодательства, правильного определения места преступления, объективной стороны компонента преступления, правильного искажения преступлений, совершенных в незаконченных уголовных и уголовных преступлениях.

Основываясь на накопленном юридическом анализе в области уголовного права и теоретических взглядах предыдущих лет, судебных органах, должностных лицах правоохранительных органов и правоохранительных органах, которые могут быть юридическим руководством для студентов юридических факультетов в области политики и практики в области уголовного правосудия были разработаны рекомендации.

**CRIMINAL-LEGAL CHARACTERISTIC OF THE OBJECT
AND THE OBJECTIVE SIDE OF THE CRIME CONNECTED
WITH CLONING OF THE PERSON UNDER THE CRIMINAL
CODE OF REPUBLIC KAZAKHSTAN**

Within the framework of fundamental and applied scientific research on
«Criminal and legal regulation of human cloning norms: condition and development trends
in the Criminal Code of the Republic of Kazakhstan»

Kemelbekov Saken Tanipbayuly

*Senior lecturer at the Kazakh University of Economics, Finance and International Trade,
Candidate of Juridical Sciences, Astana, Republic of Kazakhstan;
e-mail: kemelbekov.73@mail.ru*

Saulebek Nazym Aitbaikyzy

*Senior lecturer at the Kazakh University of Economics, Finance and International Trade,
Candidate of Juridical Sciences, Astana, Republic of Kazakhstan;
e-mail: Nazym_mantra <naz8772@yandex.kz*

Keywords: Criminal code; human cloning; object of crime; objective side of crime; qualification of repressions.

Abstract. This scientific article was implemented within the framework of the fundamental and applied scientific research concerning the proper differentiation and application of the norms of the new Criminal Code of the Republic of Kazakhstan adopted on July 3, 2014.

Considering the modernization of legislative regulation and the rule of criminal law in the light of the development of legal institutions in Kazakhstan society today, the experts emphasize the need for further improvement of the foundations of this sphere.

The author of this article focuses on the improvement of the criminal justice regulation of the crime component. Guided by the provisions of the Constitution of the Republic of Kazakhstan,

protection of human and citizen's rights and freedoms is one of the main factors in the effective legal policy.

The effective solution of the issues highlighted in this article focuses on the creation of favorable conditions for law-makers through further improvement of criminal legislation, the correct definition of the crime scene, the objective side of the crime component, the correct misstatement of crimes committed in unfinished criminal and criminal offenses.

Based on the accumulated legal analysis in the field of criminal law and the theoretical viewpoints of previous years, judicial authorities, law enforcement officials and law enforcement personnel, who can be a legal guide for the law students in the field of criminal law enforcement policy and practice recommendations were developed.

Қазақстан Республикасы Конституциясының 1 – бабында «Қазақстан Республикасы өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырады, оның ең қымбат қазынасы адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары» - деп баянды етілген¹.

Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 4-бабында «қылмыс құрамының барлық белгілері бар іс-әрекеттер қылмыстық жауаптылықтың бірден-бір негізі болып табылады»².

Біз осы негіздерді басшылыққа ала отырып, жаңа Қылмыстық кодекстегі «Адамды клондау» 129-бабының нормасы туралы мәселе көтеріп және оның шешілу жолдарын ортаға салуды жөн көрдік.

Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің «Адамды клондау» 129-бабының 1 - бөлімі келесі мәтінде берілген: «Адамды клондау немесе адам эмбрионын коммерциялық, әскери немесе өнеркәсіптік мақсаттарда пайдалану, сол сияқты жыныстық жасушаларды немесе адам эмбрионын дәл осы мақсаттарда Қазақстан Республикасынан әкету».

Дегенмен, заң шығарушы аталған заңда «адамды клондау» терминінің нақты анықтамасын бермейді.

Ал «адамды клондау» терминінің түсінігіне қатысты Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 18 қыркүйектегі «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» кодексінің 99 - бабында «Қазақстан Республикасында адамды клондауға - генетикалық жағынан бірдей түрлерді өрбітіп-өсіруге тыйым салынады» - деп айтылған.

Аталған баптың мазмұнында «некеде тұратын және некеде тұрмайтын әйел мен ер адамның медициналық араласуға екіжақты хабардар етілген ерікті түрдегі жазбаша келісімі болған кезде ұрпақты болудың қосалқы әдістері мен технологияларын қолдануға құқығы бар. Жалғыз басты әйелдің де медициналық араласуға хабар-

дар етілген ерікті түрдегі жазбаша келісімі болған кезде ұрпақты болудың қосалқы әдістері мен технологияларын қолдануға құқығы бар» - екендігі көрсетілген.

Заңның мәтінінде көзделгендей, заң шығарушы заң нормасын қабылдау арқылы, қандай жағдайда азаматтардың тек келісімі арқылы ұрпақты болуға құқығы бар екендігін түсіндіріп беріп отыр.

Заң шығарушының «Адамды клондау» 129-бабын Қылмыстық кодекстің «Жеке адамға қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар» 1-тарауына енгізуінің өзінде біршама сұрақтар туындайды:

1. Қылмыс құрамы Қылмыстық кодекстің «Жеке адамға қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар» тарауында берілгені дұрыс па;

2. Не үшін баптың мәтінінде қылмыстың жай құрамы мен сараланған қылмыс құрамдарының объективтік жағын сипаттайтын белгілер дара көрсетілмеген;

3. Заңдылық техникасы бұзылған жоқ па.

Аталған қылмыс құрамының Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің «Жеке адамға қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар» 1- тарауында берілуімен келіспейміз. Өйткені, бұл тараудың атауы айтып тұрғандай, жеке адам шыр етіп дүниеге келген кезінен бастап, қылмыстық – құқықтық қатынас туындайды. Ал әлі дүние есігін ашпаған өміршенді (құрсақтағы ұрықты) қалай біз жеке тұлға деп (клондау кезінде) қарастырамыз. Заң тілінде ол әлі адам деп танылмайды. Ал қылмыстың жасалу мәні жасанды адамды ұрықсыз өмірге келтіру процесі жайында.

Мұндай сұрақтың дұрыс шешімін медицина тілімен айтсақ, белгілі бір уақыт аралығында ана жатырында ұрықтың жетілуімен, болашақ нәрестенің қалыптасуы деп түсінуге болады. Сондықтан бұл қылмыс жасалғанда өзге объектіге қол сұғушылық жасалатынын айтқымыз келеді. Тиісінше, қылмыстың объектісі де өзге қоғамдық

¹ Қазақстан Республикасының Конституциясы 1995 ж. 30 тамыз. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K950001000>

² Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі. – Алматы: ЖШС «Издательство «Норма-К», 2016. -240 б.

қатынастар болады.

Қолданыстағы Қылмыстық кодекстің 129 –бабының 1-бөлімінде берілген бірнеше жеке әрекеттердің көзделуі расында, қылмыс бір адамның жеке жасай салатын қылмыстық құқық бұзушылығына жатпайды. Бұл қылмыс басынан бастап – ақ, бірнеше адамдардың (мамандардың) жо-спарлауымен, келісулерімен жасалатын құқыққа қайшы әрекет екендігін байқаймыз.

Заңи нормалардың біркелкі жазылуы қажет қағидасын басшылыққа ала отырып, заң техникасының бұзылғандығы деп тұрғанымыз, Қылмыстық кодекстің жекелеген нормаларының 1-бөлімінде (жай құрам) жасалатын қоғамға қауіпті әрекеттің түсінігі беріліп, ол қалай жасалғанда қылмыстық құқық бұзушылық болатыны туралы түсінік берілген. Ал аталған қылмысты жоғарыда айтқандай жеке бір адаммен жасалмайтынын ескерсек, сараланған қылмыс құрамының белгілері тиісті баптың бөлімінде көрсетілуі қажет.

Енді қылмыстың объектісі жайында айтар болсақ, қылмыстық құқық теориясына сәйкес, қылмыстың объектісі – бұл қылмыстық заңмен қорғалатын қоғамдық қатынастар.

Е.І. Қайыржанов, объект қылмыс құрамының міндетті элементтерінің бірі болып танылады, сондықтан қылмыс объектісі болмаса қылмыс та болмайды. Қылмыс ретінде танылып, қылмыстық заңда көзделген кез-келген қоғамға қауіпті әрекет белгілі бір объектіге қол сұғады. Қылмыстық қол сұғушылық жасалған кезде объектіге айтарлықтай немесе елеулі залал келтіру қаупі төнеді не келеді.

Қылмыстың объектісін дұрыс анықтау қылмыстың жасалғаны үшін қылмыстық жауаптылық шегін және нысанын, қылмыстық әрекеттің әлеуметтік және құқықтық табиғатын анықтауға көмектесетінін айтқан болатын [1, 50 б.].

А.Б. Бекмағамбетовтың пікірінше, қылмыстың объектісі - әрекеттегі қылмыстық заңның қорғауына алған анықталған қоғамдық қатынастардың жиынтығы [2, 101 б.].

Дегенмен, адамды клондау қылмыс құрамының объектісін анықтау барысында ғалымдар арасында да әртүрлі көзқарастар бар.

Қ.Ж. Балтабаев, «Адамды клондау» құрамы «Жекеадамға қарсы қылмыстық құқық

бұзушылықтар» тарауында берілгенімен келіспейтіндігін айтқан. Яғни, егер осы тарауда көрсетілсе, онда топтық объекті адамның бостандығы болуы қажет. Ал әлі өмірге келмеген адамның бостандығы қалай қылмыстың объектісі болып, қалай заңмен қорғалуы қажет деген мәселені көтерген. Ғалымның пікірінше, бұл қылмыс құрамын Қылмыстық кодекстің «Медициналық қылмыстық құқық бұзушылықтар» тарауына немесе «Халықтың денсаулығына және имандылыққа қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар» тарауына енгізген дұрыс болады [3, 86-87 б.].

Ал аталған «Адамды клондау» нормасы қандай елдердің Қылмыстық заңдарында қарастырылғаны туралы сөз етсек, мысалы, Молдова Республикасының Қылмыстық кодексінде «Әскери қылмыстар, бейбітшілік және адамзат қауіпсіздігіне қарсы қылмыстар» - деп аталатын 1 – тарауының 144-бабында көзделген³.

Эстония Қылмыстық кодексінің 1202 – бабының «Эмбрионмен тыйым салынған әрекет» 2 – тармағында «ұрықтандырылған жұмыртқа клеткасының ядросын басқа эмбрион, ұрық, тірі немесе өлген адамның эмбрионымен ұқсас эмбрион құру мақсатында ауыстыру» жауаптылығы көзделген⁴.

Сондай-ақ, Румыния Қылмыстық кодексінде «Клондау және адам эмбрионын заңсыз құру» 195 – бабы 1- бөлімінде «Адам эмбриондарын басқа да мақсаттарда құру» және 2 - бөлімінде «Клондау, кез келген тірі немесе өлген басқа адамның генетикалық ұқсастығын жасау» үшін жауаптылық қарастырылған⁵.

Әлеуметтік желідегі ақпараттарға сүйенсек, бір клонды жасау үшін жүз әйелдің аналық ұрығы, әр әйелден он ұрықтан алғанда мың ұрықтан бір ұрық қана клонның пайда болуына жарамды болатыны анықталған. Әйелдердің аналық ұрығынан гендерін алып тастап, тапсырыс берген әйелдің клеткасынан гендерін алып, жатырға салады. Содан кейін тоғыз ай бойы ана құрсағында жетілген бала қажетті адамнан айнымай дүниеге келетіні айтылған.

Сондай-ақ әйелдердің босану сәтінде көп жағдайда баланың түсіп қалуы немесе нәрестенің денсаулығында ақау болуы, өлі туылуы сияқты бақытсыздықтар жиі қайталанатын. Клондалған балалардың елу пайызы жатырда көз жұмады, ал аман туған балалардың көбі ерте жасында қайтыс бола-

³ Уголовный кодекс Республики Молдова от 18 апреля 2002 года №985-XV(с изменениями и дополнениями на 20.07.2017 г.) http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30394923

⁴ Уголовный кодекс Эстонии. <http://www.crime.vl.ru/index.php?p=1332&more=1&c=1&tb=1&pb=1#more1332>

⁵ Уголовный кодекс Румынии. <http://ugolovnykodeks.ru/2011/11/ugolovnyj-kodeks-rumynii/61/>

ды екен [4].

Сонымен біз жоғарыда «Адамды клондау» қылмысының объектісіне қатысты ғылыми, заңнамалық және қоғамдық пікірлерге қысқаша талдау жасадық. Дегенмен, Қ.Ж. Балтабаевтың «Адамды клондау» қылмыс құрамын «Халықтың денсулығына және имандылыққа қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар» тарауына жатқызу керек деген пікірімен келісуге болады.

Адамдарды клондау адамгершілік қылықтарға мүлдем жат әрекет. Аталған қылмыс жасалған уақытта көптеген әйелдердің денсаулықтарына жасанды түрде зиян келеді және имандылыққа қатысты қоғамдық қатынастарға қол сұғылады.

Яғни, аталған қылмыстың топтық объектісі - «Халықтың денсаулығы және имандылығына қол сұғатын қоғамдық қатынастар» танылады. Тікелей объектісі - «суррогатты ананың денсаулығы және қадір-қасиеті» болады.

Сондықтан біздің ойымызша, «Адамды клондау» қылмыс құрамы Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің «Халықтың денсулығына және имандылыққа қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар» тарауында берілуі қажет.

Қылмыстың объективтік жағы – бұл қоғамға қауіпті қолсұғушылықтың сыртқы көрінісі.

І.Е. Қайыржановтың пікірінше, қылмыс құрамының объективтік жағы – бұл қылмыстық-құқықтық қорғау объектілеріне қол сұғылатын, қоғамға қауіпті әрекеттің сыртқы байқалуын сипаттайтын, сондай-ақ қолсұғушылықпен байланысты объективті жағдайларда заңмен көзделген белгілердің жиынтығы [1, 69 б.].

Қылмыстың объективтік жағы қылмыстық әрекеттерді саралау барысындағы заңдылық мәнді белгілердің жиынтығы. Қылмыстың объективтік жағының міндетті белгілеріне әрекет, қылмыстың нәтижесі және оларды байланыстырып тұратын себепті байланыс жатады. Ал қосымша белгілеріне уақыт, жағдай, қылмыстың жасалу орны мен тәсілі жатады.

Енді аталған белгілерге тоқталатын болсақ, Қылмыстық кодексте заң шығарушымен «қылмыс және қылмыстық теріс қылық ұғымдары» 10-бапта көзделген нормада, аталған құқық бұзушылықтардың әрекет және әрекетсіздікпен жасалатыны туралы айтқанымен, нақты анықтамасы берілмеген.

Дегенмен, құқықтық әдебиеттерде «әрекет және әрекетсіздік» терминдеріне келесі анықтама ұсынылған: «қылмыстық әрекет – бұл адамның сыртқы мінез-құлқының бір немесе бірнеше әрекеттері,

сондай – ақ белгілі бір техникалық құралдарды, өндірістік процестерді, объектілердің қасиеттерін пайдалануы.

Қылмыстық әрекетсіздік – бұл кінәлі адамның қазіргі жағдай бойынша жасаған және жасай алатын іс-әрекеттерін орындамағанынан көрініс тапқан енжар мінез-құлық әрекеті» [5, 23 б.].

Клондау қылмысының жасалу ерекшелігі де сол, тек қана әрекетпен жасалатындығы және бұл әрекеттерді тәжірибеде бір адамның орындауы мүмкін емес.

Ғылыми мақалаларда көзделгеніндей, клондау қылмысы тек қана белсенді іс-әрекетпен жасалады және бұл адамның мінез-құлық әрекеттерінің тұтас жиынтығын қамтиды: адам организмі клеткасынан (соматикалық, яғни жыныстық емес) ядро бөліп алады. Содан кейін соматикалық клетканың ядросы жұмыртқа клеткасының ұяшығына енгізіледі. Жұмыртқа клеткаға енгізілген (салынған) жаңа ядро электрлі тоқтың әсерінен бөлінеді. Сөйтіп эмбрион байқалады [6, 7-9 б.].

Эмбрион деп тұрғанымыз, болашақта өмірге келетін 8 аптаға дейінгі даму сатысындағы адам [7].

Содан кейін клондалған эмбрион суррогатты ананың жатырына салынады, онда шынайы – биологиялық туылғанға дейін өсіп жетіледі. Мұндай тәжірибені өткізу үшін мамандардың пікірі бойынша, біршама ғалымдардың тобы, шағын зертхана және 1-2 миллион АҚШ доллары көлеміндегі бюджетті қажет етеді екен [6, 6-7 б.].

Адамды клондау қылмысының объективтік жағы келесі әрекеттерді жасаудан көрініс табады:

- 1) адамды клондау;
- 2) адам эмбрионын коммерциялық, әскери немесе өнеркәсіптік мақсаттарда пайдалану;
- 3) жыныстық жасушаларды немесе адам эмбрионын дәл осы мақсаттарда Қазақстан Республикасынан әкету.

Дегенмен, қылмыстың жасалу мәні басқа да тұлғалармен ғылыми және медициналық қызметтер арқылы тәжірибелер жүргізу мақсатымен қылмыс жасауға бірігуі, тәжірибені жариялаусыз жүзеге асыру ерекшелігінде болып тұр. Яғни, мұндай әрекет Қылмыстық кодексте көзделген сыбайлас қатысумен жасалған әрекет деп саралануы қажет.

Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 27-бабы: «Екі немесе одан да көп адамның қасақана қылмыстық құқық бұзушылық жасауға қасақана бірлесе қатысуы қылмыстық құқық бұзушылыққа сыбайлас қатысу деп танылады». Аталған анықтамаға сәйкес қылмысқа

қатысушылардың әрекеттері объективті және субъективті жағынан да бірігулерін талап етеді.

Клондау бойынша қатысудың объективті белгілеріне келетін болсақ:

- екі және одан да көп адамның бірлесе қылмысқа қатысуы;
- әрқайсысының әрекеті өзге де қатысушылардың әрекет жасауы үшін міндетті шарты болып табылатындығы;
- қатысушылардың әрбірінің әрекеті жалпы қылмыстық нәтижемен себепті байланыста болады.

Ал адамды клондауда сыбайлас қатысудың субъективті белгісі туралы айтар болсақ, мұнда заң шығарушы тек қасақана жасалатынына ерекше көңіл аударған.

Сыбайлас қатысудың нысаны мұнда – ұйымдастырушы, айдап салушы және көмектесуші, орындаушылардың қатысуымен жасалатын күрделі қатысу (Қылмыстық кодекстің 28,29 баптары).

Аталған қылмыстың объективті жағы екі не одан да көп орындаушылардың арнайы білімдері мен дағдыларының міндетті болуымен, нақты әрекеттің ерекше сипатымен, қылмыс құрамының объективті жағының әртүрлі іс-әрекеттерін орындаудан көрінеді (ҚК –тің 28 б. 2 б.).

Адамды клондау барысында көптеген тұлғалармен (мамандармен) алға қойылған нәтижеге жету үшін және оны белсенді түрде қамтамасыз етуде ұйымдастырушы маңызды роль атқарады (ҚК –тің 28 б. 3 б.). Оның әрекетінің өзге де сыбайлас қатысушылардан ерекшелігі, қылмыс жасауға дайындық ұсынысы, өзге де тұлғаларды тартуы, қылмыстық іс-әрекетке жоспарын дайындауда белсенді қатысуы, қылмыстық әрекетке басшылық жасауы, барлық қатысушылардың әрекеттерін қадағалап отыруынан көрінеді.

Нақты қылмыстық әрекеттің жасалу барысында ол орындаушының ролін де және айдап салушының, көмектесушінің ролдерін де немесе кезек-кезек атқаруы да мүмкін. Ұйымдастырушының адамды клондау қылмысын жасау барысында тұлғаларды тартуы, қылмысқа дайындауы және ұйымдастыруы бойынша өзге де әрекеттермен қатар жүзеге асырылады. Бұл қылмыстың жасалуында айдап салушының жеке қызметінің мәні жоқ.

Қылмыстың жасалуында қылмысқа көмектесуші ерекше роль атқарады (ҚР ҚК 28 б. 5 б.). Ол қылмыстың объективтік жағын құрайтын әрекеттерге қатыспай-ақ, алдын ала белсенді араласып кетеді. Мұнда шұғыл түрде қатысушылар үшін қажетті интеллектуалды және нақты іс-әрекет арқылы да көмек көрсетілуі мүмкін.

Интеллектуалды көмектесуге

ақпараттарды ұсынуы, кеңестер мен нұсқаулар беруі (мысалы: акушерлік көмек, генетика, молекулалық биология саласында мамандардың кеңесі және т.б.), сондай-ақ қылмыс жасау құралдарын, заттарды алып келу немесе жасыру туралы алдын ала уәде беруі жатады. Ал нақты іс-әрекет арқылы көмектесуге орындаушыға дайындық барысында құралдарды ұсыну (мысалы: ақша, лабораторлық жабдықтар, медициналық құралдар) әрекеті немесе қылмыс жасауына қарсы болатын кедергілерді жоюы (мысалы: операция жасауға және одан кейін ауруды палатаға жатқызу үшін де медицина мекемесіндегі бас дәрігердің келісімін алуы) жатады.

Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің «Адамды клондау» 129-бабының мәтініне (нормасына) назар аударсақ, заң шығарушымен қылмыс құрамының міндетті белгісі ретінде қандай да бір зардаптар көрсетілмеген. Сондықтан, бап бойынша нақты клондау нәтижесінен тәуелсіз, адамды клондау үрдісінің жасалғаны анықталса, аяқталған қылмыс ретінде Қылмыстық кодекс бойынша жауаптылық туындайды.

Ал баптың диспозициясында көрсетілмеген өзге де материалдық зардаптар орын алса, оның ішінде суррогатты ананың өлімі немесе әртүрлі дәрежедегі ауырлықта денсаулыққа зиян келетін болса, Қылмыстық кодекстің 104-бабы «Абайсызда қазаға ұшырату» мен 114-бабы «Денсаулыққа абайсызда ауырлығы орташа не ауыр зиян келтіру» бойынша қосымша саралауды қажет етеді.

Норманың диспозициясында сыртқы дүниенің (мысалы: ар-намыс, мораль, этика және т.б.) материалды заты болып табылмайтын, қоғамдық қатынастарды бұзу нәтижесінде пайда болатын материалдық емес зардап анықталмаған.

Қылмыстық кодекстің 129 - бабы репродуктивті клондау үшін қылмыстық жауаптылықты қарастырады, қылмыстық нәтижеге қол жеткізілетін кезеңнің сәті, клондалған бала өмірінің басталғаны туралы кезеңді айтуға болады. Бұл кезең бірінші дем алуынан, яғни, жаңа туған баланың өкпесі тыныс алып, бірінші дауыс шығаруынан басталады.

Егер диспозицияда көзделген қылмыстық нәтижеге жетуге бағытталған әрекет оның орын алуына алып келмесе, қылмыс аяқталған қылмыс болып танылмайды. Сондай – ақ, егер клондалған эмбрион өзінің дамуын тоқтатса, түсік тастау орын алса, қиындықтар туындаса, аборт жасауға алып келсе немесе оның босануына дейін суррогатты ана қайтыс болса, кінәлі тұлғаның әрекетін еркінен тәуелсіз ақырына

дейін жеткізбегендігі бойынша, тікелей қасақана қылмыс жасауға бағытталған әрекет – адамды клондауға оқталғаны үшін жауаптылыққа тартылуы қажет (ҚР ҚК 24 б. 3 б. 129 б. 2 б.).

Егер кінәлінің әрекеті өзінің еркінен тыс ерте кезеңдерде ақырына дейін жеткізілмесе – қылмысқа сыбайлас қатысушыларды іздестіру, қылмыс жасауға сөз байласу, қылмыс құралдарын іздестіру, зертхана жабдықтарын әзірлеу немесе бейімдеп жасау және оны жасау үшін өзге де жағдайларды ойластырса – адамды клондауға дайындалу үшін жауаптылық туындайды (ҚР ҚК 24 б. 1 б. 129 б. 2,3 б.).

Адамды клондаудың объективтік жағының міндетті белгісі Қылмыстық кодекстің 129 бабының диспозициясында көзделген қылмыстық әрекетпен зардаптың арасында себепті байланыс танылады.

Жасалатын әрекет қылмыстың нәтижесімен себепті байланыста болады, егер:

Қоғамға қауіпті зардап болғанға дейін объективтік жақтың барлық әрекеттері жасалса. Мұнда белгілі бір уақыттың өтуінде үзіліс болмауы керек, сондай-ақ ол шынайы физикалық-биологиялық үрдістің дамуымен байланысты. Жүктіліктің ең аз мерзімі 28 апта немесе 196 күн өткеннен кейін өмірге баланың келуі мүмкін.

Баланың өмірге келуіне байланысты әкесін анықтауға қатысты заңдарда, «Баланың туу тегін анықтау» 47-бабының 3-бөлімінде «Бала неке (ерлі – зайыптылық) бұзылған, ол жарамсыз деп танылған кезден бастап немесе бала анасының жұбайы қайтыс болған кезден бастап екі жүз сексен күн ішінде туған жағдайда, анасының бұрынғы жұбайы баланың әкесі болып танылуы мүмкін» - делінген⁶.

Яғни, адамды клондау жолымен адам эмбрионын құру және оны суррогатты ананың жатырында имплантациялау 196 күннен 300 күнге дейінгі мерзімде баланың туылу кезеңіндегі уақыт бойынша орналастырылуы керек.

Кінәлі тұлғалардың әрекеті тек жасалған әрекет үшін ғана емес, сондай-ақ баптың диспозициясында көзделген зардапты жасау сәтінен басталуы қажет. Өйткені өзге де әрекет емес (мысалы, шынайы-биологиялық

ұрықтандыру немесе ұрықтандыру), келетін зардап нақты оның нәтижесі болуы керек.

Сондай-ақ кінәлі тұлғалардың әрекеті сөзсіз қылмыстық нәтижеге әкелуі тиіс.

Объективтік жақтың қосымша белгілерінің ішінде қылмыстың жасалу тәсілі айтарлықтай маңызды. Қылмыстың жасалу тәсілі – бұл қоғамға қауіпті әрекетті жасайтын кінәлі тұлғаның қолданатын әдістері мен тәсілдерінің жиынтығы. Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 129 бабында заң шығарушы қылмыстың жасалу тәсілін нақты көрсетпейді.

Дегенмен, диспозицияда көзделген «адамды клондау» деген терминнің мәні «клондау арқылы адамның пайда болуы» - бұл қылмыстың жасалу тәсілін көрсетеді. Қылмыстың жасалу тәсіліне бұрын өліп қалған кез – келген адамның (тура генетикалық түпнұсқасын) клонын жасау жатады. Бұл үшін өлген адамның хромосомасы жиынтығының тура көшірмесі қажет. Мұндай клеткалар өлген адамның денесінен алынады.

Ал қылмысты жасау құралына кінәлі тұлғалармен қолданылған құралдарды, қылмыстың жасалуына көмегі тиген материалдық заттарды жатқызуға болады (клондау үшін бұл зертханалық жабдықтар, медициналық құрал - саймандар).

Қылмыстың жасалу жағдайлары – бұл мән-жайлар, өмір сүру жағдайлары, қылмысты жасау жағдайлары. Заңмен айқын көзделген жағдайда, жағдай заңды болып табылады. Қылмыстық кодекстің 129 – бабында осы қылмыстың жасалуы жағдайының тікелей немесе жанама нұсқауы көзделмеген.

Қылмыстың жасалу уақыты мен орны шын мәнінде нақты жағдайдың құрамдас бөліктері болып табылады. Алайда оларды объективті жақтың жеке - дара белгілері ретінде бөліп қарауға болады. Объективтік жақтың қосымша белгілері ретінде танылатын қылмыстың уақыты мен орнының нақты құрамда ешқандай мәні жоқ.

Дегенмен, жоғарыда айтылғандарды тұжырымдай келе, біз «Адамды клондау» нормасының объектісін анықтау мәселесіне және объективтік жағының жасалу жағдайларына, оның дұрыс саралануына құқықтық талдау жасадық.

ӘДЕБИЕТ

1. Каиржанов Е.И. Уголовное право Республики Казахстан (общая часть): Учебник для высших учебных заведений. – Алматы: Арда, 2006. – 248 с.

⁶ Неке (ерлі – зайыптылық) және отбасы туралы. Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 26 желтоқсандағы № 518 - IV кодексі. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1100000518>

2. Бекмагамбетов А.Б., Ревин В.П. Уголовное право Республики Казахстан. Общая часть. Учебник. 2-ое изд., перераб. И доп. / Под ред. д.ю.н., профессора, заслуженного деятеля науки Российской Федерации Ревина В.П. – Алматы: Жеті Жарғы, 2015. -504 с.
3. Уголовное право Республики Казахстан: Особенная часть в 2-м.: Учебник для вузов / Отв.ред. И.И. Рогов, К.Ж. Балтабаев, А.И. Коробеев. – Алматы: Жеті Жарғы, 2016. -500 с.
4. Қоңыр А. Кісіні клондау қайда апарады? <http://islam.kz/kk/articles/islam-jane-qogam/kisini-klondau-qaida-aparady-835/#gsc.tab=0>
5. Уголовное право Республики Казахстан. Особенная часть: Учебник. Под ред. д.ю.н., проф. И.И. Рогова., к.ю.н., проф. С.М. Рахметова. - Алматы: Жеті жарғы, 2003. - 792 с.
6. Эйнсуорт К., Анастасвами А., Коэн Ф., Конкер Д., Грэхем-Роу Д., ЛеПэйдж М., Сэмил И. «Не сегодня, так завтра // Ломоносов» № 2/8 Февраль 2003 г. С. – 7-9.
7. Зародыш. Медицинская энциклопедия. <http://www.medical-enc.ru/8/zarodysh.shtml>.

REFERENCES

1. Kairghanov E.I. Criminal law of Republic of Kazakhstan (general part): Textbook for higher educational establishments. Almaty: Conscience, 2006. - 248 p.
2. Bekmagambetov A.B., Revin B.P. Criminal law of Republic of Kazakhstan. General part. Textbook. 2th publ., To bend a ball./ Under red. of doctor of legal sciences., professor, honoured worker of science of Russian Federation Ревина В.П. -Алматы: Seven Charters, 2015. - 504 p.
3. Criminal law of Republic of Kazakhstan: Special part in 2-v.: Textbook for institutions of higher learning, managing editor I.I. Rogov, K.G. Baltabaev, A.I. Korobeev. Almaty: Seven Charters, 2016. - 500 p.
4. Konyr A. Kisini clondau kaida aparadi? <http://islam.kz/kk/articles/islam-jane-qogam/kisini-klondau-qaida-aparady-835/#gsc.tab=0>
5. Crime right for Republic of Kazakhstan. Special part: Textbook. Under ped.of managing editor I.I.Rogov., candidate of legal sciences, professor S.M. Rahmetova. Almaty: Seven charters, 2003. - 792 p.
6. Einsuort K., Anastasvami A., Cohen of Ф., Konker D., Grehem-Roi D., LePeidgh M., Сэмил И. Or today, so tomorrow //Lomonossov» № on February, 2/8 2003 of C. 7-9.
7. Zarodysh. Medicinskay aencicklopedia. <http://www.medical-enc.ru/8/zarodysh.shtml>

УДК 343.131.4

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ТАРАПТАРДЫҢ ЖАРЫСПАЛЫҒЫ МЕН ТЕҢ ҚҰҚЫЛЫҒЫ НЕГІЗІНДЕ ҚЫЛМЫСТЫҚ СОТ ІСІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ҚАҒИДАТЫН ІСКЕ АСЫРУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ

Әсет Оралғазыұлы Балғынтаев

Қазақстан Республикасының Жоғарғы Соты жанындағы Сот төрелігі
Академиясының әкімшілік және қылмыстық сот төрелігі мәселелерін
зерттеу Ғылыми орталығының басшысы, PhD докторы
Астана қ. Қазақстан Республикасы; e-mail: aset.balgyntaev@yandex.kz

Түйін сөздер: қылмыстық процесс; қағидат; жарыспалық; тең құқылық; сот бақылауы; қорғаушы.

Аннотация. Мақалада Қазақстан Республикасының қылмыстық сот ісін жүргізудегі тараптардың жарыспалығы мен тең құқылығы қағидатын іске асырудың кейбір мәселелері талданған.

Қылмыстық процестік заңнаманың құқық қолдану тәжірибесінде тараптардың жарыспалығы мен тең құқықтылығы қағидатын қамтамасыз ету өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Осы орайда, мақала аясындағы зерттеу бойынша бұл қағидатты іске асыруды жетілдіруге бағытталған шараларды әзірлеу көзделеді.

Зерттеу үрдісінде автор анализ, синтез, салыстырмалы-құқықтық, тарихи, құрылымдық – жүйелік, статистикалық, нақтылы-әлеуметтік және құқықтық болжамдық ғылыми әдістерін қолданды.

Аталған мәселе бойынша қазақстандық заң ғылымында жаңа қылмыстық процестік заңнамаға негізделген кешенді зерттеулер жүргізілмегендігін атап өту керек.